

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

V Bruseli, 21.4.2009
KOM(2009) 174 v konečnom znení

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU**

**o uplatňovaní nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone
rozsudkov v občianskych a obchodných veciach**

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

o uplatňovaní nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach

1. ÚVOD

1.1. Kontext

Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach („Brusel I“),¹ ďalej len „nariadenie“, tvorí základ európskej justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach. Stanovuje jednotné pravidlá na riešenie sporov o právomoc a podporu voľného pohybu rozsudkov, súdnych zmierov a vykonateľných listín v Európskej únii. Toto nariadenie nahradilo Bruselský dohovor z roku 1968 o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, ktorý bol zmenený a doplnený niekoľkými dohovormi o pristúpení nových členských štátov k uvedenému dohovoru (ďalej len „Bruselský dohovor“).²

Európske spoločenstvo a Dánsko uzatvorili dohodu o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, ktorá zabezpečuje uplatňovanie ustanovení nariadenia v Dánsku od 1. júla 2007.³ Luganský dohovor z roku 1988, ktorý upravuje tie isté otázky, zaväzuje členské štáty vrátane Dánska na jednej strane a Island, Nórsko a Švajčiarsko na strane druhej.⁴ Luganský dohovor bude v blízkej budúcnosti nahradený dohovorem uzatvoreným medzi Spoločenstvom, Dánskom a uvedenými štátmi.⁵

1.2. Táto správa

Táto správa bola vypracovaná v súlade s článkom 73 nariadenia na základe všeobecnej štúdie zameranej na praktické uplatňovanie nariadenia⁶, ktorej vypracovanie si objednala Komisia. Komisia okrem toho požiadala o vypracovanie štúdie zameranej na analýzu existujúcich vnútroštátnych pravidiel o právomoci, ktoré sa uplatňujú v prípadoch, keď žalovaný nemá bydlisko v členskom štáte („subsidiárna právomoc“).⁷ Komisia okrem toho požiadala o vypracovanie štúdie⁸ zameranej na posúdenie vplyvu možnej ratifikácie Haagskeho dohovoru o dohodách o voľbe súdu Spoločenstvom⁹. Táto správa zohľadnila aj štúdiu o výkone súdnych rozhodnutí v Európskej únii, ktorej vypracovanie si objednala Komisia

¹ Ú. v. ES L 12, 16.1.2001, s. 1.

² Ú. v. ES C 27, 26.1.1998, s. 1.

³ Ú. v. EÚ L 299, 16.11.2005, s. 62.

⁴ Ú. v. ES L 319, 25.11.1988.

⁵ Ú. v. EÚ L 339, 21.12.2007, s. 1.

⁶ Štúdiu, ktorá sa ďalej v texte uvádza ako „všeobecná štúdia“, vypracovali Prof. Dr. B. Hess, Prof. Dr. T. Pfeiffer a Prof. Dr. P. Schlosser. Je k dispozícii na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

⁷ Štúdiu vypracoval Prof. A. Nuyts. Je k dispozícii na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

⁸ Štúdiu vypracovala spoločnosť GHK Consulting. Je k dispozícii na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/dgs/justice_home/evaluation/dg_coordination_evaluation_annexe_en.htm

⁹ Pozri návrh Komisie na podpísanie dohovoru: KOM(2008)538 a SEK(2008)2389, 5.9.2008.

v roku 2004.¹⁰ Nakoniec v priebehu roka 2005 Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci poskytla na základe dotazníka pripraveného Komisiou informácie o praktickom uplatňovaní nariadenia.

Cieľom tejto správy je predložiť Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru hodnotenie uplatňovania nariadenia. K správe je pripojená zelená kniha, v ktorej sú uvedené niektoré návrhy týkajúce sa možnosti ďalšieho napredovania, pokiaľ ide o otázky vznesené v tejto správe. Oba dokumenty slúžia ako základ na konzultáciu s verejnosťou o uplatňovaní nariadenia.

2. UPLATŇOVANIE NARIADENIA VŠEOBECNE

2.1. Štatistické údaje o uplatňovaní nariadenia

Vo väčšine členských štátov neexistuje systematický zber štatistických údajov o uplatňovaní nariadenia. Určité údaje však bolo možné získať z centrálnych databáz ministerstiev spravodlivosti v určitých členských štátoch, prostredníctvom priamych kontaktov so súdmi v členských štátoch, rozhovorov s ďalšími zainteresovanými stranami, z obchodných a akademických databáz a publikácií v právnickej literatúre.

Je nevyhnutné rozlišovať medzi pravidlami o právomoci na jednej strane a pravidlami o uznávaní a výkone rozsudkov na strane druhej. Nariadenie sa vo všeobecnosti uplatňuje väčšinou v hospodárskych centrách a pohraničných regiónoch. Pravidlá o právomoci sa vo všeobecnosti uplatňujú v pomerne malom počte prípadov, od menej ako 1 % všetkých občianskoprávných vecí do 16 % v pohraničných regiónoch.¹¹ Pravidlá o uznávaní a výkone sa uplatňujú častejšie, nebolo však možné získať úplné informácie o počte vyhlásení vykonateľnosti vydaných súdmi. Množstvo týchto vyhlásení môže byť veľmi malé (napríklad 10 vyhlásení v roku 2004 v Portugalsku) až po vyššie (napríklad 420 vyhlásení v roku 2004 v Luxembursku), pričom najvyšší počet sa opäť zaznamenal v pohraničných regiónoch (napríklad 301 vyhlásení na súdoch Landgericht Traunstein v Nemecku, ktoré sa nachádzajú blízko rakúskej hranice).

2.2. Všeobecné hodnotenie nariadenia

Nariadenie sa vo všeobecnosti považuje za veľmi úspešný nástroj, ktorý zjednodušil cezhraničné súdne spory prostredníctvom účinného systému justičnej spolupráce založenej na jednotných pravidlách o právomoci, koordinácii paralelných konaní a pohybe rozsudkov. Systém justičnej spolupráce ustanovený v nariadení sa úspešne prispôbil meniacemu sa inštitucionálnemu prostrediu (z medzivládnej spolupráce na nástroj európskej integrácie) a novým výzvam moderného obchodného života. Nariadenie ako také hodnotia odborníci z praxe veľmi kladne.

Toto všeobecné uspokojenie s uplatňovaním nariadenia nevyklučuje možnosť, aby sa uplatňovanie nariadenia zlepšilo.

¹⁰ Štúdia o zefektívnení výkonu súdnych rozhodnutí v rámci Európskej únie: transparentnosť aktív dlžníka, zablokovanie bankových účtov, predbežný výkon a ochranné opatrenia. Štúdiu vypracoval Prof. dr. B. Hess a je k dispozícii na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf

¹¹ Štatistiky založené na údajoch získaných najmä z rokov 2003 až 2005.

3. OSOBITNÉ HODNOTENIE URČITÝCH BODOV NARIADENIA

3.1. Zrušenie doložky vykonateľnosti

Na základe politického mandátu udeleného Európskou radou v rámci programu Tampere (1999) a Haagskeho programu (2004)¹² by hlavným cieľom revízie nariadenia by malo byť zrušenie konania o doložke vykonateľnosti vo všetkých veciach, na ktoré sa vzťahuje nariadenie.

Pokiaľ ide o existujúce konanie o doložke vykonateľnosti, všeobecná štúdia poukazuje na to, že keď je žiadosť úplná, konania na prvom stupni na súdoch v členských štátoch zväčša trvajú v priemere od 7 dní do 4 mesiacov. Ak je však žiadosť neúplná, konania trvajú dlhšie. Žiadosti sú často neúplné a súdne orgány žiadajú o doplňujúce informácie, najmä preklady. Väčšina žiadostí o vyhlásenie vykonateľnosti je úspešná (medzi 90 % a 100 %). Odvolania sa podávajú iba voči 1 % až 5 % rozhodnutí. Odvolacie konania môžu trvať od jedného mesiaca po tri roky, v závislosti od odlišných procesných kultúr v členských štátoch a pracovného zaťaženia súdov.

Najčastejšie uplatňovaným dôvodom zamietnutia uznania a výkonu v prípadoch, keď bolo vyhlásenie vykonateľnosti napadnuté, je chýbajúci primeraný spôsob doručenia podľa článku 34 ods. 2. Všeobecná štúdia však poukazuje na to, že takéto námietky sú dnes zriedkavo úspešné.¹³ Pokiaľ ide o verejný poriadok, štúdia poukazuje na to, že tento dôvod sa často uplatňuje, ale zriedkavo uznáva. Ak sa uzná, stane sa to väčšinou vo výnimočných prípadoch s cieľom chrániť procesné práva žalovaného.¹⁴ Zdá sa, že v občianskych a obchodných veciach je veľmi zriedkavé, aby súdy v prípade rozsudku vo veci vyneseneho zahraničným súdom uplatnili výnimku týkajúcu sa verejného poriadku. Iné dôvody zamietnutia sa uplatňujú zriedkavo. Nezlučiteľnosti medzi rozsudkami sa v značnej miere predchádza, prinajmenšom na európskej úrovni, a to uplatňovaním pravidiel litispencie a súvisiacich nárokov stanovených v nariadení. Pokiaľ ide o kontrolu určitých pravidiel o právomoci, je potrebné posúdiť, či táto kontrola je ešte v súlade so zákazom preskúmania právomoci zahraničného súdu; okrem toho praktický význam pravidla je obmedzený tým, že súd je v každom prípade viazaný skutkovými zisteniami súdu pôvodu.

3.2. Uplatňovanie nariadenia v medzinárodnom právnom poriadku

Keďže nariadenie nahrádza Bruselský dohovor, preberá hľadisko žalovaného v súdnom konaní. Z tohto hľadiska sa väčšina pravidiel o právomoci uplatňuje iba vtedy, ak má žalovaný bydlisko v členskom štáte. Ak žalovaný nemá bydlisko v členskom štáte, nariadenie sa odvoláva na vnútroštátne právne predpisy („subsidiárna právomoc“) s výnimkou prípadov, keď súdy členského štátu majú výlučnú právomoc podľa článku 22 alebo 23 nariadenia alebo v určitých druhoch sporov týkajúcich sa osobitných otázok (napríklad ochranných známk Spoločenstva).¹⁵

Uplatňovanie nariadenia v medzinárodnom právnom poriadku bolo predmetom niekoľkých prejudiciálnych otázok postúpených Európskemu súdnemu dvoru. Vo veci 412/98 (*Josi*) tento

¹² Závety Rady sa zahrnuli do programu vzájomného uznávania v občianskych veciach (Ú. v. ES C 12, 15.1.2001) a akčnom pláne, ktorým sa implementuje Haagsky program – KOM(2006) 331.

¹³ Je to výsledok najmä vypustenia požiadavky riadneho doručenia z nariadenia, čím sa obmedzili možnosti zneužitia zo strany žalovaných.

¹⁴ Pozri napríklad vec C-7/98 (*Krombach*).

¹⁵ Nariadenie (ES) č. 40/94 o ochrannej známke Spoločenstva (Ú. v. ES L 11, 14.1.1994, s. 1).

súd objasnil, že pravidlá o právomoci stanovené v nariadení (predtým v dohovore) sa uplatňujú v spore medzi žalovaným s bydliskom v členskom štáte a žalobcom s bydliskom v tretej krajine. V dôsledku toho sa žalovaní s bydliskom v členských štátoch môžu spoľahnúť na ochranu, ktorú poskytuje nariadenie v sporoch, ktorých účastníci majú bydlisko v tretích krajinách. Vo veci C-281/02 (*Owusu*) súd rozhodol, že pravidlá nariadenia, najmä základné pravidlo o právomoci súdov podľa bydliska žalovaného, sú vo svojej podstate záväzné a ich uplatňovanie sa nemôže zrušiť na základe vnútroštátnych právnych predpisov. To platí nielen vo vzťahu k iným členským štátom, ale aj vtedy, keď sa spor týka tretej krajiny a nemá zjavne žiadne ďalšie prvky súvisiace s inými členskými štátmi. Nakoniec, uplatňovanie nariadenia, pokiaľ ide o tretie krajiny, analyzoval súd vo svojom stanovisku 1/03. V tomto stanovisku súd tvrdí najmä to, že pravidlá o právomoci uvedené v nariadení sa uplatňujú vtedy, keď má žalovaný bydlisko v členskom štáte v prípadoch, keď sa súvisiace prvky zakladajúce výlučnú právomoc podľa článkov 22 a 23 nariadenia nachádzajú v tretej krajine (nejedná sa o takzvaný „*effet réflexe*“).

Neexistencia zosúladených pravidiel o subsidiárnej právomoci spôsobuje, že obyvatelia Spoločenstva nemajú rovnaký prístup k spravodlivosti. Štúdia o zostatkovej súdnej právomoci poukazuje na to, že to platí najmä v prípadoch, keď by strana nebola spravodlivo vypočutá alebo by je nebola poskytnutá primeraná ochrana pred súdmi tretích krajín. Štúdia rovnako poukazuje na to, že neexistencia jednotných pravidiel na stanovenie právomoci voči žalovaným z tretích krajín môže ohroziť uplatňovanie záväzných právnych predpisov Spoločenstva napríklad o ochrane spotrebiteľa (napríklad časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, „timeshare“), obchodných sprostredkovateľoch, ochrane údajov alebo zodpovednosti za výrobky. V členských štátoch, v ktorých neexistuje žiadna ďalšia súdna ochrana, nemôžu spotrebiteľia začať konanie proti žalovaným z tretích krajín. To isté platí napríklad v prípade zamestnancov, obchodných sprostredkovateľov, osôb poškodených porušením právnych predpisov týkajúcich sa hospodárskej súťaže alebo porušením ustanovení o zodpovednosti za výrobky, ako aj jednotlivcov, ktorí chcú využiť práva, ktoré im poskytujú právne predpisy EÚ týkajúce sa ochrany údajov. Vo všetkých týchto oblastiach, v ktorých existujú záväzné právne predpisy Spoločenstva, môžu byť žalobcovia pozbavení ochrany, ktorú im poskytujú predpisy Spoločenstva.

Okrem toho skutočnosť, že neexistujú jednotné pravidlá o účinku rozsudkov vynesených v tretích krajinách v Spoločenstve, môže v určitých členských štátoch viesť k situáciám, keď sa rozsudky vynesené v tretích krajinách uznajú a vykonajú aj vtedy, keď sú takéto rozsudky v rozpore so záväznými právnymi predpismi Spoločenstva alebo keď právne predpisy Spoločenstva stanovujú výlučnú právomoc súdov členských štátov.

Nakoniec, štúdia o zostatkovej súdnej právomoci poukazuje na to, že neexistencia zosúladených pravidiel, ktoré stanovujú prípady, kedy súdy členských štátov môžu na základe nariadenia odmietnuť vykonávať svoju právomoc v prospech súdov tretích krajín, vyvoláva značný zmätok a neistotu.

3.3. Voľba súdu

Právne predpisy vzťahujúce sa na dohody o voľbe súdu. Hoci článok 23 nariadenia tak, ako ho vykladá Európsky súdny dvor, podrobne stanovuje podmienky týkajúce sa platnosti dohôd o voľbe súdu, existuje neistota, pokiaľ ide o taxatívny charakter týchto podmienok. Štúdia poukazuje na to, že v niektorých prípadoch sa súhlas medzi stranami okrem jednotných podmienok stanovených v nariadení podmieňuje, a to na zostatkovom základe, vnútroštátnymi právnymi predpismi určenými odkazom na *lex fori* alebo *lex causae*. To vedie

k neželaných dôsledkom v tom zmysle, že dohoda o voľbe súdu sa v jednom členskom štáte môže považovať za platnú a v inom členskom štáte za neplatnú.

Voľba súdu a litispendencia. Vyslovili sa obavy, že nariadenie by dostatočne nechránilo dohody o výlučnej právomoci súdu. Tieto obavy vyplývajú z možnosti, že jedna strana takejto dohody sa v rozpore s dohodou o voľbe súdu obráti na súdy členského štátu, čím zabráni konaniu pred zvoleným súdom, pokiaľ sa žaloba na zvolenom súde podá následne po prvom konaní. Vo veci C-116/02 (*Gasser*) Európsky súdny dvor potvrdil, že pravidlo *litispendencie* stanovené v nariadení si vyžaduje, aby súd, ktorý začal konanie ako druhý, pozastavil súdne konanie dovtedy, kým súd, ktorý začal konať ako prvý, nestanoví právomoc alebo ju odmietne vykonávať. Vo veci C-159/02 (*Turner*) súd ďalej potvrdil, že procesné nástroje, ktoré existujú na základe vnútroštátnych právnych predpisov a ktoré môžu posilniť účinok dohôd o voľbe súdu (napríklad súdne príkazy zamedzujúce žalobám) sú nezlučiteľné s nariadením, ak nadmerne zasahujú do rozhodovania súdov iných členských štátov o určení ich právomoci podľa nariadenia.

Výsledné paralelné konania môže viesť k omeškaniam, ktoré poškodzujú riadne fungovanie vnútorného trhu. V niektorých prípadoch môže strana využiť takéto omeškania na to, aby účinne marila platnú dohodu o voľbe súdu, čím pre seba získa neprimeranú obchodnú výhodu.¹⁶ Paralelné konania vytvárajú aj ďalšie náklady a spôsobujú neistotu. V oblasti podnikateľských úverových transakcií sa zaznamenala aj tendencia, že veritelia začínajú konanie predčasne, aby si zabezpečili právomoc súdu stanoveného v dohode, čo má negatívne hospodárske dôsledky, pokiaľ ide o začatie uplatňovania doložiek úverovej zmluvy o defaulte a cross-defaulte. Tieto prípady vyvolávajú nevôľu najmä za osobitných okolností, napríklad, keď sa prvé konanie obmedzuje na získanie negatívneho deklaratívneho rozhodnutia, ktoré má za následok úplné zablokovanie konania vo veci samotnej.

Haagsky dohovor o dohodách o voľbe súdu. Komisia navrhla podpísanie dohovoru o dohodách o voľbe súdu, ktorý bol uzatvorený 30. júna 2005 pod záštitou Haagskej konferencie o medzinárodnom práve súkromnom.¹⁷ Dohovor sa bude uplatňovať vo všetkých prípadoch, v ktorých má aspoň jedna zo strán bydlisko v inom zmluvnom štáte, ako je členský štát EÚ, zatiaľ čo nariadenie sa uplatňuje vtedy, ak má aspoň jedna strana bydlisko v členskom štáte. V dôsledku toho by sa malo zabezpečiť jednotné uplatňovanie pravidiel dohovoru a pravidiel nariadenia. Hlavnou otázkou je, či je vhodné zachovať dva odlišné právne režimy, dokonca aj vtedy, keď sa koordinujú právomoci medzi súdmi členských štátov, v závislosti od toho, či jedna zo strán má alebo nemá pobyt v tretej krajine.¹⁸ Pokiaľ ide o otázku paralelných konaní, dohovor neobsahuje priame pravidlo *litispendencie*; súd určený na základe dohody môže prejednávať vec bez ohľadu na to, že sa paralelná žaloba podala niekde inde. Akýkoľvek iný súd, okrem niekoľkých obmedzených prípadov vymedzených v dohovore, by mal konanie pozastaviť alebo zrušiť.

3.4. Priemyselné vlastníctvo

Uplatňovanie pravidiel nariadenia vo veciach priemyselného vlastníctva spôsobuje ťažkosti, jednak nositeľom týchto práv, jednak osobám, ktoré chcú tieto práva napadnúť. Prvý problém

¹⁶ Je však potrebné uviesť, že nie sú k dispozícii žiadne štatistiky, ktoré by potvrdili, či je takéto správanie časté.

¹⁷ KOM(2008) 538, 5.9.2008.

¹⁸ Rozsiahlu analýzu rôznych prípadov vyplývajúcich z Haagskeho dohovoru a nariadenia možno nájsť v uvedenej štúdií vplyvu, najmä v prílohe IV k tejto štúdií (pozri poznámku pod čiarou č. 8).

sa týka uplatňovania pravidla *litispencie*. Spory vo veciach priemyselného vlastníctva sú jednou z oblastí, v ktorej sa strany pokúsili zabrániť výkonu právomoci príslušným súdom tým, že začali konanie na inom súde, ktorý obvykle, hoci nie vždy, právomoc nemá. Strany si volili štát, v ktorom konanie o otázke právomoci a/alebo vo veci samotnej trvá dlho. Takáto taktika („torpédovanie“) môže byť osobitne škodlivá, ak je prvé konanie zamerané na vyhlásenie o zbavení zodpovednosti, čím sa účinne zabráni tomu, aby druhá strana začala konanie vo veci samotnej pred príslušným súdom. Môže to dokonca viesť k tomu, že sa žaloba o náhradu škody nemôže podať vôbec: napríklad, keď súd, ktorý koná vo veci žaloby pre porušenie patentu, odmietne vykonávať právomoc v dôsledku predchádzajúceho podania žaloby o deklaratívne rozhodnutie v inom členskom štáte, sa môže stať, že konanie vo veci porušenia nemôže následne pokračovať a že súdy konajúce vo veci deklaratívneho rozhodnutia nemajú právomoc, pokiaľ ide o žalobu pre porušenie.

„Torpédovanie“ sa používa nielen pokiaľ ide o deklaratívne rozhodnutie, ale aj pokiaľ ide o protinároky založené na neplatnosti práva priemyselného vlastníctva, ako napr. patentu, ktoré vyplynuli z konaní vo veci porušenia. Žalovaní v konaniach vo veci porušenia môžu účinne zablokovať tieto konania tým, že na svoju obhajobu vznesú námietku o údajnej neplatnosti patentu.¹⁹ Keďže konanie vo veci platnosti patentov sa musí začať na súdoch členského štátu, v ktorom bol patent zaregistrovaný, súd konajúci vo veci porušenia je povinný pozastaviť konanie dovtedy, kým sa nerozhodne o výsledku konania vo veci platnosti. To môže spôsobiť závažné omeškanie, najmä vtedy, ak žalovaný nezačne (urýchlene) konanie vo veci platnosti. Okrem toho pozitívne deklaratívne rozhodnutie týkajúce sa platnosti na strane poškodenej osoby v dôsledku porušenia práva priemyselného vlastníctva nie je k dispozícii vo všetkých členských štátoch.

Ďalšou ťažkosťou, ktorá sa uvádza v súvislosti s patentovými spormi, je nemožnosť začať konsolidované konanie proti niekoľkým narušiteľom európskeho patentu v prípade, že narušitelia patria do skupiny spoločností a konajú v súlade s koordinovanou politikou.²⁰ Povinnosť začať konanie v každej z príslušných jurisdikcií by si vyžiadala vysoké náklady pre poškodené osoby a zabránila by účinnému vybaveniu nárokov.

3.5. Litispencia a súvisiace konania

Obavy v niektorých ďalších prípadoch vyvolalo aj uplatňovanie pravidiel *litispencie* a súvisiacich konaní uvedených v nariadení.

Pokiaľ ide o výlučnú právomoc podľa článku 22 nariadenia, štúdia nepoukazuje na okamžitú praktickú potrebu výnimiek z pravidla o prioritě. „Torpédovanie“ sa však spomína v ďalších osobitných oblastiach, napríklad v prípade podnikateľských úverov a v prípadoch hospodárskej súťaže. V dôsledku toho je potrebné zvážiť, či vzniká potreba zlepšiť existujúce pravidlo *litispencie* všeobecne, aby sa zabránilo nezákonným procesným taktikám a aby sa zabezpečil riadny výkon spravodlivosti v Spoločenstve.

Pokiaľ ide o pravidlo o súvisiacich konaniach, požiadavka, že obe konania musia prebiehať na súdoch, ako aj odkaz na vnútroštátne právne predpisy v súvislosti s podmienkami konsolidácie súvisiacich konaní, bránia účinnej konsolidácii konaní na úrovni Spoločenstva. V súčasnosti nie je na základe nariadenia možné spojiť žaloby, najmä žaloby viacerých

¹⁹ Vec C-315/01 (*GAT*).

²⁰ Vec C-539/03 (*Roche Nederland*).

navrhovateľov proti tomu istému žalovanému, na súdoch jedného členského štátu.²¹ Takáto konsolidácia je často potrebná napríklad na účely kolektívneho odškodňovania spotrebiteľov a žalôb o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel ES.²² To, že súd, ktorý začal konať ako druhý, odmietne vykonávať právomoc podľa článku 28 ods. 2, môže tiež viesť k (dočasnému) negatívnemu konfliktu právomoci, ak prvý súd neprevezme právomoc, pokiaľ ide o príslušnú žalobu.

Jednou z hlavných novínok v nariadení bolo zavedenie definície okamihu, v ktorom sa konanie na účely pravidiel *litispendencie* a súvisiacich konaní považuje za prebiehajúce konanie. Zdá sa, že táto definícia vo všeobecnosti fungovala uspokojivo. Objavili sa však určité pochybnosti, pokiaľ ide o jej výklad, ktoré by bolo vhodné objasniť, napríklad, pokiaľ ide o orgán zodpovedný za doručenie a dátum a čas podania na súde alebo prevzatia orgánom zodpovedným za doručenie.

3.6. Predbežné opatrenia

Predbežné opatrenia zostávajú oblasťou, v ktorej rozmanitosť vnútroštátneho procesného práva členských štátov spôsobuje, že voľný pohyb takýchto opatrení je zložitý.

Prvý problém súvisí s ochrannými opatreniami, ktoré boli nariadené bez toho, aby bol žalovaný predvolaný na súd, a ktoré sú určené na to, aby sa vykonali bez predchádzajúceho doručenia žalovanému. Vo veci C-125/79 (*Denilauler*) Súdny dvor rozhodol, že takéto *ex parte* opatrenia nespádajú do rámca pôsobnosti systému uznávania a výkonu stanoveného v nariadení. Nie je však úplne jasné, či takéto opatrenia možno uznať a vykonať na základe nariadenia, ak má žalovaný následne možnosť napadnúť opatrenie.

Druhý problém súvisí s ochrannými príkazmi, ktorých cieľom je získať informácie a dôkazy. Vo veci C-104/03 (*St. Paul Dairy*) Súdny dvor rozhodol, že pod pojem predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení nespadá opatrenie nariaďujúce vypočutie svedka s cieľom umožniť navrhovateľovi rozhodnúť sa, či žalobu podá. Nie je úplne jasné, do akej miery sú takéto príkazy vo všeobecnosti vylúčené z rozsahu pôsobnosti článku 31 nariadenia. Predpokladá sa, že lepší prístup k spravodlivosti by sa zabezpečil vtedy, ak by sa v nariadení okrem právomoci súdov, ktoré rozhodujú vo veci samotnej, stanovila právomoc súdov členského štátu, v ktorom sa nachádzajú hľadané informácie alebo dôkazy rozhodovať o takýchto opatreniach. To je osobitne dôležité vo veciach duševného vlastníctva, keď dôkazy o údajnom porušení sa musia zabezpečiť príkazmi na prehliadku, „*saisies contrefaçon*“ alebo „*saisies description*“,²³ a v námorných veciach.

Ďalšie problémy sa uvádzali v súvislosti s uplatňovaním podmienok stanovených Súdny dvorom vo veciach C-391/95 (*Van Uden*) a C-99/96 (*Mietz*), pokiaľ ide o vydávanie predbežných opatrení nariadených súdom, ktorý nemá právomoc rozhodovať vo veci samotnej. Nie je jasné najmä to, ako by sa mal vykladať „skutočná súvislosť medzi predmetom navrhovaného opatrenia a miestnou príslušnosťou“. To platí najmä v prípade, keď je opatrenie zamerané na získanie predbežnej platby alebo všeobecnejšie, keď sa netýka zabavenia majetku.

²¹ Článok 6 ods. 1 v súčasnosti umožňuje spájanie žalôb iba proti niekoľkým žalovaným.

²² Pozri Zelenú knihu o kolektívnom uplatňovaní nárokov spotrebiteľov na nápravu – KOM(2008) 794, 27.11.2008 a Bielu knihu o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel ES, KOM(2008) 165, 2.4.2008.

²³ V tejto súvislosti pozri články 7 a 9 smernice 2004/48/ES.

Nakoniec, požiadavka, aby v prípade predbežných platieb bolo splatenie zaručené, spôsobila ťažkosti s výkladom a môže viesť k vysokým nákladom, ak sa takéto splatenie bude považovať za zabezpečené iba poskytnutím bankových záruk zo strany žiadateľov.

3.7. Vzťah medzi nariadením a rozhodcovským konaním

Rozhodcovské konanie nespadá do rozsahu pôsobnosti nariadenia. Toto vylúčenie sa odôvodňuje tým, že uznávanie a výkon rozhodcovských zmlúv a nálezov sa riadi Newyorským dohovorom z roku 1958, ktorého sú všetky členské štáty zmluvnými stranami. Napriek širokému rozsahu pôsobnosti výnimky sa nariadenie v osobitných prípadoch vykladalo tak, aby sa podporilo rozhodcovské konanie a uznávanie/výkon rozhodcovských nálezov. Rozsudky zahŕňajúce rozhodcovský nález sa často (hoci nie vždy) uznávajú a vykonávajú v súlade s nariadením. Predbežné opatrenia týkajúce sa skutkovej podstaty rozhodcovských konaní sa môžu povoliť na základe článku 31, za predpokladu, že predmet sporu spadá do rámca pôsobnosti nariadenia.²⁴

Štúdia poukazuje na to, že vzťah medzi nariadením a arbitrážnym konaním spôsobuje ťažkosti. Aj keď sa uplatňovanie Newyorského dohovoru z roku 1958 všeobecne vníma uspokojivo, paralelné súdne a rozhodcovské konania vznikajú vtedy, keď platnosť rozhodcovskej doložky potvrdil rozhodcovský súd, avšak nie súd; procesné nástroje v rámci vnútroštátnych právnych predpisov zamerané na posilnenie účinnosti rozhodcovských zmlúv (napríklad súdne príkazy zamedzujúce žalobám) sú nezlučiteľné s nariadením, ak nadmerne zasahujú do rozhodovania súdov iných členských štátov o určení ich právomoci podľa nariadenia;²⁵ v konaniach, ktoré napomáhajú rozhodcovským konaniam alebo ich podporujú, neexistuje jednotné rozdelenie právomoci;²⁶ uznávanie a výkon rozsudkov vydaných súdmi, ktoré nezohľadňujú rozhodcovskú doložku je problematické; uznávanie a výkon rozsudkov týkajúcich sa platnosti rozhodcovskej doložky alebo zrušenia rozhodcovského nálezu je problematické; uznávanie a výkon rozsudkov, ktoré zahŕňajú rozhodcovský nález, je problematické; a nakoniec, uznávanie a výkon rozhodcovských nálezov, ktoré sa riadia Newyorským dohovorom, sa považuje za menej rýchle a účinné ako uznávanie a výkon rozsudkov.

3.8. Ďalšie otázky

Okrem hlavných bodov, ktorým sa už venovala pozornosť, boli spomenuté aj tieto otázky.

3.8.1. Rozsah pôsobnosti

Pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti, neboli uvádzané žiadne závažné praktické problémy, okrem rozhodcovských konaní, o ktorých sa už hovorilo. Výkladové rozsudky Súdneho dvora poskytujú primerané usmernenia pre výklad pojmov „občianske a obchodné veci“ a vylúčenia z rozsahu pôsobnosti nariadenia. Všeobecná štúdia však poukazuje na problémy s praktickým uplatňovaním článku 71, pokiaľ ide o vzťah medzi nariadením a dohovormi, pokiaľ ide o konkrétne záležitosti.

²⁴ Vec C-391/95 (*Van Uden*).

²⁵ Pozri vec C-185/07 (*West Tankers*).

²⁶ Pozri vec C-190/89 (*Marc Rich*). Príkladmi takýchto pomocných konaní sú konania zamerané na vymenovanie alebo odvolanie arbitra, stanovenie sídla rozhodcovského konania, predĺženie lehôt alebo vymenovanie súdneho znalca na uchovanie dôkazov.

3.8.2. *Ďalšie otázky týkajúce sa právomoci*

Pokiaľ ide o pojem „bydlisko“, správa poukazuje na to, že v praxi sa neobjavujú žiadne problémy, pokiaľ súdy na základe článku 59 ods. 1 nariadenia uplatňujú svoj vnútroštátny koncept „bydliska“. Určenie, že strana má v súlade s cudzím právnym poriadkom (článok 59 ods. 2) bydlisko v inom členskom štáte, sa však vníma ako obtiažne.

Uplatňovanie určitých pravidiel o právomoci by sa mohlo zlepšiť. Napríklad vo veci 462/06 (*Glaxosmithkline*) Súdny dvor potvrdil, že článok 6 ods. 1 sa neuplatňuje v kontexte pracovnoprávných záležitostí. Okrem toho štúdia poukazuje na to, že pravdepodobne bude potrebný dôvod na nevýlučnú právomoc na základe miesta hnutel'ného majetku. Pokiaľ ide o výlučnú právomoc týkajúcu sa práv *in rem*, v štúdii sa uvádza potreba dohôd o voľbe súdu, pokiaľ ide o zmluvy o prenájme kancelárskych priestorov, a potreba určitej flexibility, pokiaľ ide o prenájom rekreačných domov s cieľom zabrániť súdnemu konaniu v mieste, ktoré je pre všetky strany vzdialené. Pokiaľ ide o výlučnú právomoc v oblasti obchodného práva, vznikajú otázky v súvislosti s pôsobnosťou pravidla výlučnej právomoci a absenciou jednotného vymedzenia pojmu „sídlo“ podniku, čo môže viesť k možnému pozitívnemu a negatívnemu konfliktu právomocí.

Nejednotné uplatňovanie článku 6 ods. 2 a článku 11 na konania tretích strán podľa článku 65 tiež vyvoláva ťažkosti. Najmä s tretími stranami, ako aj so stranami uplatňujúcimi nároky voči tretej strane, sa zaobchádza odlišne, a to podľa vnútroštátnych procesných právnych predpisov členských štátov. Súdy majú okrem toho ťažkosti posúdiť účinok rozsudkov vynesenej súdmi iných členských štátov po oznámení treťou stranou.

V námorných veciach boli oznámené problémy s koordináciou konaní zameraných na vytvorenie fondu zodpovednosti a konaní o individuálnej zodpovednosti. Uvádza sa aj to, že odkaz na právo, ktorým sa spravujú zmluvy o preprave, s cieľom stanoviť záväzný účinok dohody o právomoci v nákladnom liste pre držiteľa nákladného listu, ktorý je treťou stranou²⁷, je neprirodzený.

Pokiaľ ide o záležitosti týkajúce sa spotrebiteľov, druhy zmlúv o spotrebiteľskom úvere uvedené v článku 15 ods. 1 písm. a) a b) nariadenia už viac nezodpovedajú vyvíjajúcemu sa trhu so spotrebiteľskými úvermi, v rámci ktorého vznikli rôzne iné druhy úverových produktov, ako túto situáciu odráža smernica 2008/48/ES o zmluvách o spotrebiteľskom úvere.²⁸

V súvislosti s prebiehajúcou prácou v oblasti kolektívneho odškodnenia na úrovni Spoločenstva sa vynára otázka, či by pre tieto osobitné žaloby mali byť vytvorené osobitné pravidlá o právomoci.

3.8.3. *Ďalšie otázky týkajúce sa uznávania a výkonu*

Európsky parlament vo svojom uznesení z 18. decembra 2008 vyzval Komisiu, aby riešila otázku voľného pohybu úradných listín.²⁹ Vo všeobecnej štúdii sa uvádzajú aj problémy

²⁷ Pozri vec C-387/98 (*Coreck Maritime*).

²⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008, s. 66).

²⁹ Pozri uznesenie Európskeho parlamentu z 18. decembra 2008 s odporúčaniami určenými Komisii týkajúcimi sa európskej verejnej listiny, ktoré je k dispozícii na webovej stránke

s voľným pohybom sankcií. Nakoniec, štúdia poukazuje na určité spôsoby, ako obmedziť náklady na konania vo veci výkonu rozsudkov.